

مقاومت اقتصادی

در عصر ما اگر ات هسته‌ای

حجت الله عبدالملکی

تأرین و تنظیم: فرهنگ مجاهد

WWW.KETABOONLINE.PK

سرشناسه: عبدالملکی، حجت‌الله، ۱۳۱۰ -
عنوان و نام پدیدآور: اقتصاد مقاومتی در عصر مذاکرات هسته‌ای / پدیدآورنده حجت‌الله
عبدالملکی؛ تدوین و تنظیم فرهنگ مجاهد؛ به اهتمام مؤسسه علمی-
فرهنگی سدید، [بسج دانشجویی، دانشگاه امام صادق (ع)].
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، بسج دانشجویی، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری: ۱۹۱ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۵۰-۹۴۰۷
رده‌بندی کنگره: HCE۷۵/ع۲ الف ۷۱۳۶۹
رده‌بندی دیویی: ۳۳۰/۹۵۵
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۴۶۸۲۶۶۲

اقتصاد مقاومتی در عصر مذاکرات هسته‌ای

پدیدآورنده: دکتر حجت‌الله عبدالملکی
تدوین و تنظیم: فرهنگ مجاهد
به اهتمام: مؤسسه علمی-فرهنگی سدید
ناشر: انتشارات بسج دانشجویی دانشگاه امام صادق (ع)
صفحه‌آرایی: علی صبوری
موضوع: اقتصاد مقاومتی

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۶
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۱۱۰۰۰ تومان
آدرس: تهران خیابان انقلاب - نرسیده به فلسطین جنوبی - پلاک ۱۱۱۸ -
واحد ۱/۲ - انتشارات بسج دانشجویی دانشگاه امام صادق (ع)
همراه: ۰۹۱۰۹۸۰۵۰۵۵
تلفن: ۶۶۴۸۶۱۲۰
۶۶۴۸۵۸۵۰
sadidisu.ir
rc.basijisu.ir
sadidisu@gmail.com

فهرست

پیش‌گفتار | ۳۱

فصل اول: نگاه کلی به مفهوم، مبانی و فلسفه اقتصاد مقاومتی | ۱۹

مقدمه | ۱۱

تبیین ماهیت سری (فلسفه) اقتصاد مقاومتی | ۲۳

نمایی کلی از روش تحقیق | ۲۲

تاریخچه نظریه اقتصاد مقاومتی | ۲۴

مبانی نظریه «تاب‌آوری اقتصاد» | ۲۵

۱. پیشینه و مفهوم تاب‌آوری اقتصاد | ۲۷

۲. مبانی نظریه تاب‌آوری اقتصادی در فلسفه علایق اقتصاد | ۳۰

فلسفه نظریه اقتصاد مقاومتی | ۳۱

۱. خاستگاه نظریه اقتصاد مقاومتی | ۳۱

۲. ماهیت نظری اقتصاد مقاومتی | ۳۶

معرفی اجمالی معارف اقتصاد اسلامی | ۳۷

۳. روش‌شناسی اقتصاد مقاومتی | ۴۱

نظریه پردازی در اقتصاد مقاومتی: مقدمات علمی | ۴۱

نظریه پردازی در اقتصاد مقاومتی: فرآیند علمی | ۴۴

جمع‌بندی | ۴۵

تبیین ارکان، برنامه‌ها و آثار عملی اقتصاد مقاومتی | ۴۷

ارکان اقتصاد مقاومتی | ۴۷

برنامه‌های اصلی اقتصاد مقاومتی | ۴۹

۱. برنامه‌های اصلی متناظر با تقویت تولید ملی | ۵۰

اصلاح الگوی مصرف | ۵۰

- تقویت اقتصاد دانش بنیان | ۵۰
- اصلاح نظام مالی | ۵۰
- بهبود فضای کسب و کار | ۵۱
- کاهش خام فروشی | ۵۱
- ۲. برنامه های اصلی متناظر با تقویت فرهنگ جهاد اقتصادی | ۵۱
- مدیریت جهادی | ۵۱
- مشارکت مردمی | ۵۲
- مبارزه با مفاسد اقتصادی | ۵۳
- مدیریت جهاد اقتصادی | ۵۳
- ۳. چالش ها و نتایج تحقق اقتصاد مقاومتی | ۵۳
- ۱. انتقال اقتصادی | ۵۴
- کاهش خام فروشی | ۵۴
- کاهش واردات | ۵۴
- ۲. رفاه اقتصادی | ۵۵
- کاهش تورم | ۵۵
- کاهش بیکاری | ۵۵
- فراوانی (حصب) | ۵۵
- توازن و عدالت اجتماعی | ۵۶
- ۳. پیشرفت اقتصاد | ۵۶
- تولید ثروت | ۵۶
- افزایش صادرات راهبردی | ۵۶
- اقتدار اقتصادی و الهام بخشی | ۵۶

جمع بندی | ۵۷

فصل دوم: تحلیل و ارزیابی پتانسیل و آوزان از منظر اقتصاد

مقاومتی | ۶۱

مقدمه | ۶۳

بررسی خروجی مذاکرات | ۶۴

۱. وجه مشترک نظرات طرفین: تفاهم یا توافق | ۶۴

تحریم | ۵۶

۲. لغو تحریم ها در دیدگاه طرفین مذاکره | ۶۷

۳. ذخایر اورانیوم | ۶۹

۴. جمع بندی دستاوردها | ۹۶

ارزیابی دستاوردهای مثبت | ۶۹

ارزیابی دستاوردهای منفی | ۷۱
جمع‌بندی دستاوردهای مثبت و منفی | ۷۱

جمع‌بندی نهایی | ۴۷

فصل سوم: تحلیل و ارزیابی برجام از منظر اقتصاد مقاومتی | ۷۷

تحلیل برجام؛ حقوق هسته‌ای ایران | ۹۷

۱. هدف ایران از مذاکرات | ۹۷

۲. حقوق هسته‌ای ایران | ۷۹

۳. خطوط قرمز هسته‌ای | ۸۰

۴. مروری بر قسمت‌های اصلی متن توافق‌نامه | ۸۱

تعدیلات سنگین ایران در برجام | ۸۲

پاکتکلی اقتصادی، بازرسی‌های غیر متعارف و امنیت ملی | ۸۴

سلب کردن حق بازآوری | ۸۶

مذاکره و مدت‌اندازه | ۱۵ سال | ۸۷

۵. محدودیت‌های بلند مدت و فراموشی صنعت هسته‌ای | ۸۸

۶. جمع‌بندی نهایی | ۸۸

تحلیل برجام؛ وضعیت تحریم‌های هسته‌ای | ۸۸

۱. لغو یا تعلیق تحریم‌ها | ۸۸

۲. زمان‌بندی برداشتن تحریم‌ها | ۸۸

آیا ایران روز اجرای توافق را خواهد دید؟ | ۹۱

۳. عدم اثرگذاری اقتصادی لغو تحریم‌ها بر سرریزهای خارجی در ایران | ۹۲

۴. ویژگی برگشت‌پذیری تحریم‌ها | ۹۳

۳. سخن پایانی؛ اعتماد یا عدم اعتماد به آمریکا؟ | ۹۳

فصل چهارم: رویکرد ایران در مقابله با جنگ اقتصادی، اقتصاد

مقاومتی یا مذاکره با دشمن | ۷۹

مقدمه | ۹۹

مذاکرات | ۹۹

۱. تعلیق تحریم‌های کم‌اهمیت | ۱۰۰

۲. بی‌ام‌دی | ۱۰۱

۳. زمان‌بندی لغو یا تعلیق تحریم‌ها | ۱۰۱

۴. احتیاج به غنی‌سازی | ۱۰۲

۵. تهدیدات نظامی و مذاکرات | ۱۰۳

۶. اقرارهای بین‌المللی | ۱۰۴

۷. وابسته کردن اقتصاد به مذاکرات | ۱۰۳

اثرات توافق بر اقتصاد ایران در وضعیت کنونی | ۱۰۳

۳. دشمن‌شناسی | ۱۰۷

۱. تشدید خصومت‌های خارجی علیه ایران | ۱۰۷

فرضیه اول: علت تحریم‌ها، برنامه هسته‌ای ایران است | ۷۰۱

فرضیه دوم: نظام جمهوری اسلامی یک خطر تمدنی برای غرب محسوب می‌شود | ۹۰۱

۲. خصومت‌های داخلی علیه ایران | ۱۱۲

ناکارآمدی در رفتار مصرفی | ۳۱۱

ناکارآمدی در رفتار تولیدی | ۴۱۱

ناکارآمدی در رفتار دولت‌مردان | ۱۱۴

۴. اقتصاد مقاومتی | ۱۱۵

۱. آرا بر مشکلات اقتصادی کشور ایران با مذاکره ممکن است؟ | ۱۱۵

۲. رادکاران مشکوک کشور در حل خصومت‌های داخلی است. | ۶۱۱

۳. تعلیم مفاهیم اقتصادی مقاومتی به مردم | ۱۱۶

۴. کلان‌آموزه‌های اقتصاد مقاومتی | ۱۱۷

جمع‌بندی و خلاصه فصل | ۱۹۱

فصل پنجم: اثرات مذاکرات هسته‌ای بر اقتصاد ایران | ۱۲۱

مروری بر تاریخچه مذاکرات هسته‌ای | ۱۱۲

پیش‌بینی اثرات مذاکرات بر اقتصاد کشور در سال مسنون دولت یازدهم | ۱۲۶

۱. مروری کلی بر دیدگاه‌های ابراز شده توسط دولت مردان | ۱۲۷

تقویت تولید داخلی و تسریع رشد اقتصاد کشور | ۱۲۸

افزایش صادرات | ۱۲۸

بهبود عملکرد آموزش و پرورش و رفع مشکل ازدواج - زنان | ۱۲۸

افزایش صادرات نفت خام | ۱۲۸

افزایش ارتباط با بانک‌های خارجی | ۱۲۹

افزایش شفافیت در مبادلات تجاری | ۱۲۹

ارتقاء رقابت در اقتصاد کشور | ۱۳۰

اثرات روانی و بهبود اقتصاد کشور | ۱۳۰

کاهش بیکاری | ۱۳۱

بهبود فاکتورهای مالی بانک مرکزی | ۱۳۱

آزادسازی منابع ارزی بلوکه شده ایران | ۱۳۱

اثرات بر بهبود وضعیت محیط زیست، آب و... | ۱۳۲

افزایش سرمایه‌گذاری خارجی | ۱۳۲

افزایش سرمایه‌گذاری داخلی | ۱۳۳

کاهش نرخ تورم | ۱۳۳

❁ مسیرهای کلی اثرگذاری مذاکرات بر اقتصاد کشور از نگاه دولت‌مردان | ۱۳۳

۱. اثرات اقتصادی مثبت از طریق رفع تحریم‌ها | ۱۳۴

۲. اثرات اقتصادی مثبت از طریق تأثیرات روانی | ۱۳۴

❁ مسیرهای اثرگذاری مذاکرات هسته‌ای بر اقتصاد کشور | ۱۳۴

۱. تحلیل تأثیر و نقش مذاکرات هسته‌ای در وضعیت اقتصادی کشور | ۱۳۵

۲. مذاکرات هسته‌ای، رفع تحریم‌ها و واقعیت ره‌آورد اقتصادی | ۱۳۶

آیا مذاکرات هسته‌ای به رفع تحریم‌های اقتصادی می‌انجامد؟ (تحلیل

برچسب | ۱۳۶

آیا رفع تحریم‌ها ضرورتاً مثبت است؟ | ۱۴۰

۲. مذاکرات هسته‌ای، اثرات روانی و واقعیت ره‌آورد اقتصادی | ۱۴۹

شکندگی بیشتر اقتصاد در ادامه مدت، نتیجه تقویت اثرات روانی | ۱۴۹

اثرات روانی نامصوب در مسیر خیر (دو ساله) مذاکرات هسته‌ای | ۱۵۱

اثرات روانی نامطلوب در مسیر مذاکرات هسته‌ای بر بازار مسکن | ۱۵۴

۳. مذاکرات هسته‌ای، غفلت از عوامل اساسی و واقعیت ره‌آورد اقتصادی | ۱۵۷

مسائل بنیادین اقتصاد کشور، بسیار فراتر از مسئله تحریم‌ها | ۱۵۷

غفلت دولت یازدهم از مسائل بنیادین و اساسی اقتصادی کشور | ۱۵۹

عدم تعیین نقش برای وزارت آموزش و پرورش | ۱۶۰

دیدگاه کارشناسان اقتصادی در خصوص عده اهتلا دولت یازدهم به

مسائل اقتصادی بنیادین | ۱۶۵

❁ جمع‌بندی و خلاصه فصل: مذاکرات هسته‌ای و اقتصاد مقاومتی | ۱۶۷

نتیجه اول: در ارتباط با رفع تحریم‌ها | ۱۶۷

نتیجه دوم: در ارتباط با اثرات روانی مذاکرات و توافق | ۱۶۸

نتیجه سوم: در ارتباط با غفلت از مسائل اساسی و بنیادین | ۱۶۸

جمع‌بندی اول: مذاکرات هسته‌ای، منجر به تقویت اقتصاد مقاومتی نشده

است | ۱۶۹

جمع‌بندی دوم: مذاکرات هسته‌ای در وضعیت کنونی اثرات ضدمقاومتی

داشته است | ۱۶۹

جمع‌بندی سوم: رویکردهای مذاکرانی در دولت‌های سابق در ارتباط با اقتصاد

مقاومتی خنثی بوده‌اند | ۱۷۰

❁ ضمیمه: تاریخچه مذاکرات هسته‌ای ج.ا.ایران و قدرت‌های جهان | ۱۷۱

فصل ششم: فتنه تعلیق | ۱۷۳

❁ مقدمه | ۱۷۵

❁ مذاکرات و بررسی دست یابی به اهداف آن | ۱۷۵

۱. توافق چند مرحله‌ای | ۱۷۵

۲. عدم تحقق اهداف در مذاکرات | ۱۷۶

حقوق هسته‌ای | ۱۷۶

رفع تحریم‌ها | ۱۷۷

فتنه تعلیق | ۱۸۱

کتاب‌نامه | ۱۹۱

www.ketab.ir

پیش گفتار

در جریان مذاکرات هسته‌ای، پس از یک دوره رکود و سختی اقتصادی برای کشور و مردم ایران، امکان زیاده برای بهبود وضعیت و شرایط اقتصادی ایجاد شد. اما سبک و روش مذاکرات به نحوی بود که هم به لحاظ نظری و هم در جریان عمل امیدها برای به راه اقتصادی کشور و مردم را به یأس تبدیل کرد. این در حالی بود که اقتصاد مذاکراتی، عنوان مهم‌ترین رقیب نظری اقتصاد مقاومتی همواره فکرو ذهن مسئولین کشور را از خود معطوف کرده و در واقعیت مانع برنامه‌ریزی عملیاتی آن‌ها در چارچوب اقتصاد مقاومتی شده بود.

طی دوره مذاکرات هسته‌ای اینجانب یادداشت‌ها، سخنرانی‌هایی را ارائه می‌نمودم که در آن‌ها ضمن تحلیل فرآیند مذاکرات و تأثیرات آن‌ها بر اقتصاد کشور مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گرفت. هم اکنون پس حدود چهار سال از آغاز دور جدید مذاکرات و حدود دو سال از توافق هسته‌ای (برجام) می‌توانم تا یادداشت‌ها و سخنرانی‌های آن دوره تاریخی را به عنوان درسی برای کشور منتشر کنم. به همین جهت کتاب حاضر آماده شده و تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. پیش از ورود، گذری اجمالی بر تاریخچه این مذاکرات ارائه می‌شود.

این مذاکرات از سال ۲۰۰۳ میلادی آغاز شد. هدف اولیه از این مذاکرات تثبیت حقوق هسته‌ای ایران براساس NPT بوده است.^۱ در سال‌های بعد و با تشدید

۱. به خصوص در قوه اجرائی.

۲. این حقوق بعدها در سه عنوان حق غنی‌سازی، حق بازآواری و حق داشتن راکتور آب سنگین مطرح شد.

تحریم‌های غرب، لغو تحریم‌های ظالمانه غرب بر علیه ایران به عنوان هدف دوم مذاکرات دنبال گردید.

این مذاکرات در دوره مسئولیت چهار دولت ادامه داشته است.^۱ همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، در دولت هشتم مجموعاً سه دور، در دولت نهم سه دور، در دولت دهم، هشت دور و در نهایت در دولت یازدهم تا کنون ۱۷ دور مذاکرات انجام شده است.

نقاط عطف مذاکرات را می‌توان مقاطع تغییر دولت‌ها و یا تغییر مذاکره‌کننده ایران دانست. در دور اول مذاکرات در دولت هشتم و با مدیریت آقای حسن مجتهدی با هدف اعتمادسازی و جلب موافقت غرب، برنامه غنی‌سازی در ایران برای یک در شش ماهه به صورت داوطلبانه تعلیق شد.^۲ این تعلیق در نهایت با تمدیدهای موقتی به حدود دو و نیم سال افزایش یافت و در نهایت با اثبات بهانه جویی طرف غربی و عدم قصد آن‌ها برای به رسمیت شناختن حقوق هسته‌ای کشور، تعلیق غنی‌سازی در مرداد ماه ۱۳۹۴ شکسته شد.^۳ در این دوره^۴ جلب موافقت و حمایت غرب بر سر بیمه و بازگشایی کانال هسته‌ای به عنوان یک هدف اساسی مدنظر قرار داشت.

دور دوم مذاکرات در دولت نهم و از سال ۱۳۸۰ با مدیریت آقای علی لاریجانی با هدف دستیابی به راه حل‌های عملیاتی و زمینه‌سازی نهایی برای اعتمادسازی و در نهایت حفظ حقوق هسته‌ای کشور پیگیری شد. این دوران مذاکرات با توجه به بدعهدی طرف غربی در دوره قبل، با احتیاط بیشتری و بدون توقف نمودن برنامه هسته‌ای کشور پیگیری شد.^۵ مهم‌ترین دست آورد این دور از مذاکرات رسیدن

۱. تعداد و تاریخ مذاکرات اصلی طی دولت‌های مختلف در جدول ضمیمه یک، ارائه شده است.

۲. نماینده جمهوری اسلامی ایران.

۳. دیپروقت شورای عالی امنیت ملی.

۴. تاریخ پیرونده هسته‌ای در دولت اصلاحات (بخش اول)، سایت تحلیلی ۲۰۰۱-۱۳۹۳/۳/۵.

۵. ده سال فروز و فروود دیپلماسی هسته‌ای، سایت تحلیلی انتخاب (entekhab.ir)، ۱۳۹۴/۱/۱۳.

۶. دولت هشتم.

۷. دیپروقت شورای عالی امنیت ملی.

۸. ده سال فروز و فروود دیپلماسی هسته‌ای، سایت تحلیلی انتخاب (entekhab.ir)، ۱۳۹۴/۱/۱۳.

به برنامه مشترکی با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بود که در آن زمان به «مدالیت» مشهور شد. در این برنامه مقرر گردید ج.ا. ایران به سؤالات و ابهامات آژانس در مورد برنامه هسته‌ای ایران (که شش مورد بود) پاسخ دهد و پس از آن پرونده ایران در آژانس به حالت عادی درآید، لکن با وجود اجرای مدالیت، آژانس با بهانه‌های غیر قابل قبول موضوعات و مسائل جدیدی را مطرح نمود که با عکس‌العمل تیم مذاکره‌کننده ایرانی مواجه شد و در نهایت هدف نهایی از مذاکرات محقق نشد. در سوم مذاکرات از سال ۱۳۸۶ و با مدیریت آقای سعید جلیلی^۱ پیگیری شد. ۹. ف.ا. این دو مذاکرات، تلاش برای تأمین حقوق هسته‌ای کشور همگام بر شتاب در پیشرفت برنامه هسته‌ای کشور بود. در این دوره از مذاکرات -که مسبوق به دو دوره بدعهدی سخت، طرف غربی بود- با ملاحظه سرسختی و زیاده‌خواهی مجدد غرب در مذاکرات، برای مدتی جریان مذاکرات تعلیق شد، لکن بعد از حدود ۱۶ ماه^۲ با مکاتبات طرفین مذاکرات مجدداً به جریان افتاد^۳. اصرار تیم مذاکره‌کننده بر تأمین حقوق هسته‌ای و رفع تحریم^۴ و مخالفت و زیاده‌خواهی طرف غربی باعث عدم حصول توافق در این دوره از مذاکرات شد. در این دوره شش ساله دو اتفاق به طور هم‌زمان صورت گرفت: پیشرفت سریع صنعت هسته‌ای کشور و تشدید تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد علیه ایران و آمریکا بر علیه جمهوری اسلامی ایران به بهانه برنامه هسته‌ای احتمالی. به رغم شدت تحریم‌ها در این سال‌ها، مقاومت ملت ایران و تیم مذاکره‌کننده در آخرین دوره‌های مذاکره در بهار ۱۳۹۲ منجر به نمایان شدن آثار عقب‌نشینی در طرف غربی و پذیرفتن بخشی از حقوق هسته‌ای ایران شد^۵، لکن اهداف نهایی به جهت تغییر دولت و تیم مذاکره‌کننده محقق نگردید.

۱. دبیر وقت شورای عالی امنیت ملی.

۲. از اسفندماه ۸۹ تا خردادماه ۹۱.

۳. سال فروز و فروود دیپلماسی هسته‌ای، سایت تحلیلی انتخاب (entekhab.ir)، ۱۳/۱/۱۳۹۴.

۴. در عین پیگیری پیشرفت برنامه هسته‌ای.

۵. مذاکرات هسته‌ای از ژنو تا آلمان ۲ در یک نگاه، همشهری آنلاین، ۱۳۹۲/۱/۲۰.

دور چهارم مذاکرات با آغاز به کار دولت یازدهم از سال ۱۳۹۲ و با مدیریت آقای محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه دولت یازدهم^۱ با رویکردی جدید آغاز شد. شعار مبنایی این دور جدید چرخش چرخ زندگی مردم بود^۲. همچنین این دور مذاکرات تا حد قابل توجهی با اتکاء به همکاری غرب^۳ آغاز شد^۴. هدف اصلی از مذاکرات هسته‌ای در این دوره، حل و فصل سریع پرونده هسته‌ای^۵ اعلام شد^۶. به رغم این که این دور از مذاکرات طبق برنامه قبلی شش ماهه به پایان نرسید و نزدیک به دو سال به طول انجامید، سرعت اتفاقات بسیار بیشتر از دو دوره قبل بود^۷. در کم راز سه ماه اولین توافق نامه بین ایران و هفت عضو طرف دوم^۸ در ۳۰ آرمه ۱۳۹۲^۹ حاصل شد. در این توافق نامه ضمن تعلیق تعداد محدودی از تحریم های اقتصادی، برنامه هسته‌ای کشور محدودیت های جدیدی را تجربه کرد^{۱۰}. همچنین در این توافق نامه مشخصات گام های بعدی مذاکرات تعیین گردید. اگرچه این توافق به جهت عدم توازن در گام نخست و عدم لحاظ حقوق هسته‌ای ایران و نیز عدم ارائه برنامه مطمئن برای رفع تحریم ها در گام نهایی مورد انتقادات شدیدی قرار گرفت، کامیابی بعدی - کمابیش براساس آنچه در توافق

۱. عضو اسبق تیم مذاکره کننده در زمان مدیریت آقای حسن روحانی.
۲. آقای حسن روحانی (رییس جمهور) در فیلم تبلیغات انتخاباتی خود در خردادماه ۱۳۹۲ گفت: «چرخیدن سانسورفیوژها بسیار خوب است اما به شرط آنکه تمام رخانه ها و اقتصاد نیز بچرخد».
۳. به خصوص آمریکا.
۴. آقای حسن روحانی (رییس جمهور) در سخنرانی انتخاباتی خود در دانشگاه صمتی شریف گفت: «دولت آینده باید بتواند رابطه ایران و آمریکا را از حالت تخاصم به مرحله شش ماهه^۵ مرحله پایین تر است برساند. وی اضافه کرد: آمریکایی ها کدخدای ده هستند، با سخدای بی ن رادتر است» (خبرگزاری مشرق، ۱۳۹۲/۲/۲۳).
۵. ظرف سه تا شش ماه.
۶. آقای روحانی (رییس جمهور) در گفت وگو با روزنامه آمریکایی «واشینگتن پست» گفت: «انتخاب ایران برای حل این موضوع زمانی بین سه تا شش ماه است. هر چه سریع تر موضوع هسته‌ای ایران حل شود، برای همه بهتر است؛ اگر سه ماهه موضوع حل شود، این انتخاب ایران است، اگر به شش ماه هم کشید، باز هم خوب است، ولی صحبت از ماه است نه سال. وقتی موضوع اتمی حل شد، آن وقت می توان به موضوعات دیگر هم رسید» (به نقل از سایت خبری انتخاب-entekhab.ir، ۱۳۹۲/۷/۴).
۷. پنج عضو دائم شورای امنیت و آلمان و نماینده اتحادیه اروپا.
۸. موسوم به توافق ژنو.
۹. مراجعه کنید به: ترجمه رسمی متن کامل توافق نامه ایران و ۱۰+۵، خبرگزاری فارس، ۱۳۹۲/۹/۳.

ژنوا آمده بود- در لوزان سوییس^۱ و وین^۲ برداشته شد. محصول مذاکرات لوزان در قالب یک بیانیه مطبوعاتی و نتیجه مذاکرات وین با عنوان «برنامه جامع اقدام مشترک» (برجام^۳ - JCPOA) منتشر گردید. در بخش‌های آتی به بررسی محتوای اقتصادی برجام پرداخته شده است.

www.ketab.ir

۱. فروردین ماه ۱۳۹۴.

۲. تیرماه ۱۳۹۴.